

DE BEDELAARS TE GENT IN HET MIDDEN VAN DE 18e EEUW

In 1750 werd door "Heere ende Wet der Stadt Gendt" een reglement op de bedelaars opgesteld, dat bij edict van 31 augustus 1754 werd gedecreteerd.

Het reglement begint met een motivering.

"Alsoo dat er menigvuldige vrende personen Vagebonden ende Bedelaers binnen dese Stadt nu ter tydt zyn, ende dagelycks van alle kanten meer ende meer confluereen, benemende het broodt ende aelmoessen die gegeven souden worden aen de arme behoefte menschen zynde Borgers ofte geboren binnen de selve Stadt, die door hunnen ouderdom, siekten of andere quaelen niet bequaem en zyn om met wercken hunnen kost te konnen bekomen, ende bovendien hun begeven tot dieveryen, hoereryen ende alderhande soorten van quaedt".

Artikel I gebiedt, dat al de bedelaars, mannen, vrouwen en kinderen, die geen poorter zijn of geen zes jaar de stad bewonen, onmiddellijk de stad moeten verlaten op straf geld en goed te worden afgenomen en te worden geselsd en verbannen.

Om dit artikel gemakkelijk te kunnen toepassen, wordt aan iedereen verboden bedelaars "te logeren, herbergen, huysen, kamers, stallen ofte andere plaetsen te verhueren ofte voor niet te laeten" op straf van 24 pond boete en bij herhaling 48 pond boete ten voordele van de Arme Kamer. Indien iemand bij de publicatie van dit besluit aan bedelaars verhuurt, moet men ze binnen de drie dagen de woning doen verlaten. Als een inwoner in strijd met dit reglement toch een bedelaar heeft toegelaten en deze bedelaar of bedelares sterft "achterlaetende haerlieder eygen ofte eens anders kindt ofte kinderen, ofte dat sy oock verrocken ende dusdanig kindt ofte kinderen abandonneerden, soo men dagelycks siet geschieden" zal de overtreder de voorgeschreven boete betalen, alsook "de achtergelaeten ofte geabandonneert kindt ofte kinderen t'synen koste te houden ende alimenteren indien hy daer toe middel heeft, daer neen, zal hy ter causen van syne overtredinge gestraft worden by geesselinghe, ban ofte andere arbitraire correctie naer 't bevindt van den stucke".

Om gemakkelijker de vreemdelingen te kunnen controleren moeten de eigenaars, die aan vreemden verhuren, "de naemen ende toe-naemen van de personen, ende plaetse van haer-lieder geboorte" aan de scheppen medelen. "Den Deken, Bailliu ende Knaepe van ieder gebuerte" moeten aan het Collegie de overtreders kenbaar maken. Van personen, die geen poorter zijn of niet zes jaar in de stad verblijven, mogen ze geen "gebuereycke rechten" ontvangen. Bij overtreding moeten ze een boete van drie pond betalen.

"Alsoo binnen dese Stadt menigte van jongers, kinderen, knegten ende meyskens dagelycks zyn bedelende soo in ende voor de Kercken als huysen van de Borgers, dit op pretext van ambacht te leeren" wordt

bevolen, dat deze bedelende kinderen binnen de drie dagen de stad moeten verlaten. Niemand mag deze kinderen "logeren ofte herbergen" tenzij men ze te werk stelt en niet toelaat, dat ze bedelen, "soo binnen als buyten de Stadt".

Ook tegen de bedelaars, die buiten de stad verblijven, maar in de stad komen bedelen, worden maatregelen genomen. "Geene mans-persoonen, vrouwen ofte kinderen geen Poorters zynde, ofte alhier ses continuele jaeren gewoont hebbende, zullen mogen gaen bedelen langst de straeten voor de huysen, in ende voor de Kercken, binnen, buyten ofte omtrent de Stads-poorten, voor de Abdyen ende Kloosters op peyne van bannissement ende andere arbitraire correctie".

De arme poorters, die niet in staat zijn hun brood te verdienen, kunnen van de Gouverneurs van de Arme Kamer de toelating krijgen "omme te mogen gaen om aelmoessen bidden met een teeken, daer deure sy-lieden van een iegelyck gekent mogen worden". Om een bedelaarskenteken te bekomen moet een attestatie van de pastoor van de parochie worden voorgelegd, vermeldende hun geboorte binnen de stad Gent, hoe lang zij hier wonen, met aanduiding van straat en huis, alsook dat ze Rooms-Katholiek en van goed gedrag zijn. Natuurlijk is het niet toegelaten zijn bedelaarskenteken aan anderen te geven; wie dit zou doen, zal gestraft worden als een vreemde bedelaar en het kenteken ontnomen worden. De personen, die een kenteken bekomen hebben, zijn verplicht het "te draegen in het openbaer voor syne borst ende alleenlyck vermogen met beleeftheyt syn broodt ende aelmoessen te vraegen buyten de Kercken aen de deure, op de straeten ende voor de deuren van de huysen". De toegelaten bedelaars moeten zich om de drie maand bij de Arme Kamer aanbieden.

De toestand van de leerjongens moet niet zo schitterend geweest zijn, want men laat hen toe te bedelen. "De jongers eenig Ambacht doende ofte Neeringe leerende, zullen van gelycken omme aelmoessen te mogen vraegen, moeten voorsien zyn ende draegen een teeken". Dit teken kunnen ze bekomen bij de Gouverneur van de Arme Kamer mits voorlegging van een "attestatie van den Meester, by den welcken sy werkende ofte hun ambacht leerende, boven de gene van den Heere Pastor van hunne Prochie".

De goederen van de overleden personen, die een bedelaarsteken ontvangen hebben, komen te goede aan de Arme kamer "nogtans alvooren af gededucceert de onkosten van de begraevenisse".

Indien een ingezetene of poorter de stad verlaat zonder toestemming van de Gouverneur van de Arme Kamer en de reden van zijn vertrek niet heeft opgegeven, en also zijn vrouw en kinderen ten laste laat van de Arme Kamer, zal de betrokkene gedaagd worden "ende by faute van comparatie gebannen, mitsgader in cas van apprehentie gestraft worden".

Gezien talrijke bedelaars de stad binnenkomen door de onachtzaamheid

van de "Clercken van de Poorten, welckers functie principalyck bestaet in het gaede-slaen ende beletten dat geene Vagebonden ende vremde Bedelaers in dese Stadt en komen, de selve nochtans dagelycks laeten in-komen" zo wordt aan de klerken bevolen geen bedelaars en vagebonden meer toe te laten, op straf van schorsing en bovendien zal de klerk, die een bedelaar heeft toegelaten, moeten "betaelen de kosten van de vangnisse van de selve Bedelaers ofte Vagebonden, ende alle andere onkosten die ten dien respecte zullen gebeurt zyn".

Gezien "arme Vagebonden dickwyls ingebragt worden by de Schippers ende Waege-lieden, die de selve alhier zynde abandonneren ende stellen op de straeten, laetende die alsoo op den hals ende kost van de Stadt, ten grooten intreste van de aerme ingeborene der selver Stadt", wordt aan al de schippers en voerlieden verboden arme, ziekelijke en gebrekkelijke personen in de stad te brengen op straf van twintig pond boete en de kosten van onderhoud en vervoer van de ingebrachte personen.

"Aan de Officieren, Hallebardieren ende Knaepen" wordt opdracht gegeven de reglementen stipt te doen toepassen. Dagelijks zullen ze "in elck Hospitaal, Gasthuysen, Cabaretten ende Logisten deser Stadt daer men passanten ende Bedelaers is logerende" controleren en de bedelaars onmiddellijk doen vertrekken. Als ze een bedelaar, die ze de stad doen verlaten hebben, opnieuw aantreffen "in Hospitaelen, Gods-huysen, Tavernen, Cabaretten ende Logisten" zullen ze hem laten opsluiten in de gevangenis.

Opdat de Officieren, Hallebardieren en de Dienaren behoorlijk hun opdracht zouden vervullen, zullen ze om de veertien dagen een verklaring van de dekens van de gebuurten aan het College voorleggen, waaruit blijkt, dat ze behoorlijk "de ronden ende visiten" hebben gedaan.

De directeurs van de hospitalen en de godshuizen en de logementhouders mogen aan vreemdelingen niet langer dan drie nachten logies verstrekken. De "Huysmeesters van de Hospitaelen, Herbergiers, Taverniers ende Cabaretiers" mogen de Hallebardieren, Officieren en de Dienaren van de Arme Kamer niet hinderen in hun opdracht en mogen geen vagebonden en bedelaars verbergen.

De ganse geschiedenis door waren bedelarij en landloperij een grote kwaal in West-Europa. Liefdadigheid was niet in staat al het leed te verhelpen.

De Spaanse humanist Juan Luis Vivès (Valencia 1492-Brugge 1540) publiceerde in 1526 te Brugge zijn werk *De subventione pauperum*, maar men beschikte nog niet over de mogelijkheden om de armoede te lenigen. In het begin van de 19e eeuw zal te Gent een liefdadigheidswerkplaats worden opgericht; ook de kolonies te Hoogstraten en te Merksplas dateren uit die tijd. Stilaan is de bedelarij verdwenen. Vele lezers zullen zich nog wel herinneren, dat voor W.O. II in het portaal van sommige kerken een gebrekkelijke of blinde om een aalmoes vroeg.

Het reglement van Gent van 1750 geeft ons een beeld van de bedelarij.

De steden hebben altijd een grote aantrekkingskracht gehad voor armen en gebrekkigen. Hoe hard ook sommige artikels van dit reglement mogen klinken, toch mogen we niet vergeten, dat ze gedeeltelijk ingegeven waren door de bekommernis de Gentse armen en bedelaars gemakkelijker te helpen.

M. VAN GENT

BRON : Plakkaatboek voor Vlaanderen, deel V.

NOTA : Volgens de "Nieuwen Almanack" van 1776 telde de stad Gent tien hallebardieren : acht ter beschikking van de Hoog-baljuw en twee ter beschikking van de onder-baljuw.

HET GEBOUW VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE ACADEMIE

Op de plaats van de Koninklijke Nederlandse Academie stond vroeger een steen uit de 14e eeuw. De oudst bekende eigenaar van dit steen is Lieven Damman, heer van Oombergen. Dit steen werd beschreven in de 16e eeuw in het Cijnsboek van Karel van Oxelaere. De oude patriërswooning droeg tot aan zijn afbraak in 1745 de naam Huus van Oombergen of steen van Damman.

In 1745 kocht de architect David 't Kindt het gebouw. Hij liet het afbreken en bouwde er het herenhuis met zijn prachtige gevel. Vermoedelijk is het het eerste gebouw in Lodewijk XV stijl te Gent. In zijn bouwwaanvraag aan de schepenen van de Keure beschrijft 't Kindt de gevel aldus "Eenen schoonen ghevel van witten steen en blauwen arduyn met al sijne ciraeten". Het herenhuis werd openbaar verkocht in 1892. De staat kocht het gebouw voor 94 000 F en stelde het ter beschikking van de "Vlaamsche Academie" gesticht in 1886.

Prosper Claeys

Ontleend aan de Inventaire Archéologique de Gand. 10 october 1906.

Frans De Potter beschreef het gebouw in het Jaarboek der Koninklijke Vlaamsche Academie (1893) als volgt.

Onder de vensters van de eerste bovenverdieping zijn draperijen afgebeeld, in steen, en aan de voorkant van het dak rijst, te midden, een koepel, versierd met een grote zonnewijzer en wereldbol. Sedert de 12 April 1892, d.i. de dag na de toewijzing van het gebouw aan de Belgische regering, die 't gekozen had tot zetel der Koninklijke Vlaamse Academie, prijkt, onder de kroonlijst, een opschrift in gouden